

слуг – К.П.) тощо. Контроль за виконанням вимог, які вони містять здійснюють декан факультету, завідувачі кафедр. Серед засадних документів – «Настанова з якості», яка має, декілька призначень:

а) складає підґрунтя для прийняття рішень щодо вдосконалення та ефективного застосування СУЯ ОП, виконує функцію довідкового матеріалу для менеджменту та співробітників;

б) містить зведення критеріїв, корисних під час проведення внутрішніх аудитів;

в) демонструє відповідність діяльності навчального закладу вимогам міжнародних та вітчизняних стандартів.

«Настанова з якості» характеризує основні процеси. Дії ж, які відбуваються в межах кожного з них, регламентуються документованими «Процедурами» (інакше, – методиками, що визначають способи виконання дій). Для окремих робіт (завдань) готують «Робочі (посадові) інструкції» (завідувачів кафедрями та кабінетами, викладачів, лаборантів). Нарешті, «Записи щодо якості» є документальною реєстрацією виконаних завдань, здійснення процесів та підпроцесів (кафедральні журнали, індивідуальні робочі плани викладачів в частині звітів тощо). Управління записами націлено на організацію інформаційних процесів, які забезпечують своєчасне та регулярне надання керівництву факультету (іншим зацікавленим сторонам) повної та достовірної інформації, необхідної та достатньої для прийняття обґрунтованих рішень з питань підвищення якості освітніх послуг. З цією метою затверджується «Порядок управління записами СУ ЯОП», який визначає: відповідальність за збирання та зберігання записів щодо якості; місце, термін зберігання, поновлення записів та право доступу до них; спосіб зберігання записів щодо якості, запобігання їхньої втрати, псування, фальсифікації, забезпечення швидкого доступу до них.

Управління внутрішньою та зовнішньою документацією регламентується процедурою «Управління документацією СУЯОП». Цей документ передбачає наступні етапи життєвого циклу: для документів ендегенного походження (розробка, узгодження, затвердження, впровадження та застосування, перевірка та актуалізація; зберігання, вилучення, анулювання); для документів екзогенного походження (отримання; реєстрація, зберігання кон-

трольних екземплярів; реєстрація змін, зберігання кодифікованого контрольного екземпляру; ознайомлення персоналу із змінами у документі; вилучення, знищення або архівування застарілих та відмінених документів).

У подальшому, виникає потреба:

- виходячи з великих обсягів інформаційних потоків, які супроводжують роботу системи управління якістю, запровадити автоматизацію обробки документів;

- безперервно актуалізувати документи, які обслуговують систему управління якістю освітніх послуг, оскільки вони безперервно розвиваються та вдосконалюються.

Узагальнюючи усе вищевикладене, пропонуємо наступне визначення сутності управління якістю освітніх послуг: діяльність з планування; організації виконання вимог щодо якості; контролю за його поточним станом з фіксацією відхилень від очікуваних (нормативних) параметрів; аналізу причин, які призвели до їх виникнення; запровадження заходів з корегування роботи персоналу структурного підрозділу ВНЗ, включаючи заходи щодо його мотивації. Створення системи управління якістю освітніх послуг – складна, але цілком реальна справа. Вважаємо, що зовсім не обов'язково чекати наказів та розпоряджень МОН України, аби взятися до роботи та справою, а не лише гучними деклараціями, довести свою приналежність до цивілізованого освітнього простору.

Список джерел

1. Парсяк К. Маркетингові дослідження ринку освітніх послуг у контексті управління їхньою якістю / К. Парсяк. – Вісник економічної науки України. – 2012. - №2. - С. 125-129.
2. Парсяк, В. Систематизація особливостей освітніх послуг як специфічного товару / В. Парсяк, І. Дибач, К. Парсяк. – Економіка і держава. – №7. – С. 54-57.
3. Закони України «Про освіту», 23.05.1991, № 1060-ХІІ. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/annot/1060-12>.
4. Закони України «Про вищу освіту», від 17.01.2002 № 2984-ІІІ. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>.
5. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти». Електронний ресурс. – Режим доступу: www.enqa.eu/files/ESG%20in%20Ukrainian.pdf.
5. Чумаченко Н.Г. Теория управленческих решений / Н.Г. Чумаченко, Р.И. Заботина. – К.: Вища школа. – 1981. – 248 с.

О. Покатаєва
О. Селезньова
м. Запоріжжя

РЕСУРСНІ ПЛАТЕЖІ ЯК БАЗОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

В умовах ринкової економіки, коли основним мотивом економічної політики стає безпосередня орієнтація держави на ефективне використання природних ресурсів й збереження навколишнього природного середовища, виникла потреба у невідкладному реформуванні податкової системи та створенні цілісного, узгодженого, раціонального законодавства. З цією метою запроваджено низку ресурсних платежів, які поряд з іншими податками та зборами (іншими обов'язковими платежами) повинні забезпечувати наповнення бюджетів різних рівнів.

Ресурсні платежі у вітчизняному законодавстві повинні використовуватися не тільки як джерело доходної частини бюджетів, але й як важливий інструмент фінансово-економічного регулювання природокористування та охорони навколишнього середовища, тому що за рахунок надходження коштів від сплати ресурсних плате-

жів здійснюється фінансування природоохоронних заходів, передбачених Конституцією України та контроль за обсягами використання природних ресурсів. За цієї умови особливої актуальності набувають дослідження теоретичних, методологічних та практичних засад вивчення ефективності справляння ресурсних платежів в Україні.

Сьогодні однією з найважливіших проблем сучасності для України є проблема збереження і ефективного використання природно-ресурсного потенціалу країни для забезпечення сталого розвитку економіки держави, безпечності та комфорту проживання її громадян. Дослідження проблематики поєднання ефективного ресурсного і екологічного оподаткування та раціонального використання природно-ресурсного потенціалу та їх впливу на природокористування присвячені праці таких фахівців, як: В. Голян, С. Герасимової, Т. Єфименко,

Н. Залуцької, А. Мельника, В. Піхоцького, Н. Скворцова, Л. Тулуш, Ю. Хвесика, а окремі аспекти складових елементів системи природоохоронних платежів висвітлювалися в працях представників фінансово-правової та економічної науки, зокрема О. Веклича, В. Костицького, О. Ляпіна, О. Музики, Н. Пришви, І. Синякевича, Т. Шульги та деяких інших авторів.

Проте проблема удосконалення порядку справляння ресурсних платежів, як базових інструментів економічного механізму природоохоронної діяльності залишається недостатньо дослідженою, що обумовлює її актуальність. Мета дослідження полягає у визначенні основної проблематики використання ресурсних платежів в Україні для забезпечення сталого розвитку економіки держави.

Базові інструменти економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища визначені в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища». Першочерговим завданням законодавства про охорону навколишнього природного середовища було регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідація негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною [1].

Але останнім часом екологічна ситуація в довкіллі як життєво важливому середовищі для існування людини залишається досить складною. Тільки протягом 2011 р. у повітряний басейн надійшло 4,4 млн. т. забруднювальних речовин, (тобто на 242,0 тис.т., що на 5,9% більше ніж у 2010 р.). У розрізі джерел забруднення спостерігається збільшені обсяги викидів стаціонарними джерелами на 446,5 тис.т у 2011 році порівняно з 2009 р. (тобто на 11,3%) [2]. Проте обсяги викидів у 2011 р. від пересувних джерел забруднення зменшились (на 12,1 тис. т порівняно з 2009 роком та на 43,7 порівняно з 2010 р.).

Щільність викидів від стаціонарних джерел забруднення у розрахунку на душу населення становить 95,7 кг. (що більше ніж у 2009 році на 10,4 кг). У розрахунку на квадратний кілометр території країни склала 7,2 т. забруднювальних речовин. Все гострішою стає проблема забруднення довкілля промисловими та побутовими відходами, що пов'язано зі збільшенням загальної кількості останніх та недосконалістю методів їх знешкодження та утилізації. Впродовж останнього часу не вирішується питання утилізації та переробки токсичних відходів, які зберігаються на звалищах і спеціальних полігонах, а також, питання будівництва нових полігонів для їх захоронення [3, с.252], що пов'язане з відсутністю коштів. У той же час, забруднення довкілля токсичними промисловими відходами негативно впливає на стан флори та фауни, здоров'я населення країни та подальшу демографічну ситуацію.

Актуальним залишається питання техногенної безпеки, адже в Україні функціонують 22 563 потенційно небезпечних об'єктів, аварії на 955 із яких можуть призвести до виникнення надзвичайної ситуації державного чи регіонального рівня. Зберігаються високими ризики виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру. [3, с.253]. Аналіз стану техногенної безпеки в Україні свідчить про зношеність основних виробничих фондів, більшість яких працює на критичній межі техногенної безпеки. Так, ступінь зносу основних засобів у галузі промисловості складає 63 % (зокрема у переробній 63,8%) [4].

Водночас інвестицій до основного капіталу на будівництво і реконструкцію природоохоронних об'єктів протягом 2011 року спрямовано 6451,0 млн. грн. [5]. Але статистика шкідливих викидів свідчить про недо-

статність вищезгаданої суми коштів для реалізації заходів екологічного спрямування.

На сьогодні затверджено декілька державних цільових екологічних програм, метою яких є здійснення загальнодержавних природоохоронних заходів з метою збереження природних екосистем, створення безпечних умов для життя людини та відтворення природного навколишнього середовища, а саме:

- Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки;
- Комплексна програма реабілітації на національному рівні рішень, прийнятих на всесвітньому самміті зі сталого розвитку, на 2003-2015 роки;
- Програма припинення виробництва та використання озоноруйнівних речовин на 2004-2030 роки;
- Комплексна програма протизсувних заходів на 2005-2014 роки;
- Загальнодержавна програма розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року;
- Державна цільова програма проведення моніторингу навколишнього природного середовища;
- Державна цільова екологічна програма розвитку Криму («Екологічно безпечний Крим») на 2011-2015 рр.;
- Державна цільова програма «Ліси України».

Фінансування цих програм передбачалося за рахунок Державного бюджету із загального та спеціального фонду, проте фактично профінансовано лише на незначну суму коштів. Так, наприклад, у 2011 році на виконання завдань і заходів за Державної цільової програми проведення моніторингу навколишнього природного середовища за рахунок Державного бюджету було передбачено 31 645 тис.грн (із загального фонду – 21 130 тис.грн., із спеціального фонду – 10 515 тис.грн.). Проте, фактично профінансовано лише 1 940,1 тис.грн, що складає 6,13% від заплановано обсягу [3, с.215]. Постає питання пошуку інших джерел надходження коштів, які можуть мати податкове підґрунтя.

Одним з основних компонентів економічного механізму природокористування є власне ресурсні платежі, які використовуються у багатьох зарубіжних податкових системах [6-11]. Ресурсними платежами є податок чи збір, який справляється в процесі споживання природних ресурсів незалежно від їх обсягів, до яких відносяться: збір за спеціальне використання води; збір за спеціальне використання лісових ресурсів та плата за користування надрами. Динаміка пред'явлених екологічних платежів наведена у табл. 1

Таблиця 1

Динаміка пред'явлених екологічних платежів, млн. грн.

	2007	2008	2009	2010	Зміни (2010/2007)
Пред'явлені екологічні платежі, всього: у т.ч.	980,3	1071,4	1209,6	1508,7	+528,4
збори за забруднення навколишнього природного середовища, всього, у т.ч.	955,7	1065,3	1198,7	1361,2	+405,5
- за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин	558,7	627,1	702,2	795,9	+237,2
- за скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти	75	69,7	88	93,7	+18,7
- за розміщення відходів (крім радіоактивних)	322	368,5	408,5	471,6	+149,6
штрафи за адміністративні правопорушення у сфері охорони природи	1,8	2,5	2,1	4,4	+2,6
позови про відшкодування збитків і втрат, заподіяних в результаті порушення законодавства про охорону природи	22,8	3,6	8,8	143,1	+120,3

*побудовано за даними [2]

Аналіз таблиці 1 свідчить про щорічне збільшення надходжень від екологічних платежів, і за чотири роки надходження досягли 1508,7 млн. грн., що більше на 528,4 млн. грн., тобто на 53,9 %.

У зв'язку із введенням у 2011 році до системи оподаткування екологічного податку замість раніше існуючого збору за забруднення навколишнього природного надходження у порівнянні з попереднім роком суттєво збільшилися (на 316,7 млн. грн., тобто на 20,99%), і склали 1825,4 млн. грн., але це все ж менше запланованих надходжень на 164,6 млн. грн. (табл. 2). Це пов'язано із розширенням кола платників податків та віднесення до їх складу громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферу пересувними джерелами забруднення у разі використання ними палива, тобто користуються автомобілями (п. 240.2, ст. 240 [12]).

Таблиця 2

Екологічні платежі у 2011 році, млн. грн. [13]

	Пред'явлено до сплати	Фактично сплачено	Відхилення
Екологічний податок - всього:	1990	1825,4	-164,6
у т.ч. викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин	1438,1	1310,9	-127,2
у т.ч. – стаціонарними джерелами забруднення	1256,4	1138,4	-118
– пересувними джерелами забруднення	181,7	172,5	-9,2
скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти	60,3	59,2	-1,1
розміщення відходів у спеціально відведених місцях чи на об'єктах, крім розміщення окремих видів відходів вторинної сировини	491,6	455,3	-36,3
штрафні санкції за правопорушення у сфері охорони природи	132,8	18,4	-114,4

Проаналізувавши фактично сплачені платежі у регіональному розрізі, можна зробити висновок, що флагманом є Донецька (460,9 млн. грн.), Запорізька (259,7 млн. грн.), Львівська (186,6 млн. грн.) та Дніпропетровська область (173,2 млн. грн.).

Що стосується екологічного податку, слід зазначити, що на сьогодні, п. 5-1, ст. 5 «Прикінцеві положення» Бюджетного кодексу України передбачено у 2011-2012 року зарахування цього податку до спеціального фонду місцевих бюджетів у розмірі 70%. Але з 2013 року передбачається перерозподілення надходжень від цього податку на користь державного бюджету, в результаті чого місцеві бюджети недоотримують на 23%, а у 2014 року на 35% [14]. Вважаємо доцільним внесення змін до вище вказаного нормативного акту щодо зарахування екологічного податку, що стосується здійснення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення; скидів забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти та розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах до місцевих бюджетів у розмірі 100%, з причин спричинення шкоди адміністративно-територіальній одиниці, де знаходяться такі об'єкти та необхідності постійного пошуку коштів на покращення екологічної ситуації від негативного впли-

ву, що спричиняють такі викиди.

Нормами Бюджетного кодексу України встановлено розмір надходжень надходження від ресурсних платежів до місцевих бюджетів, які враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, лише у розмірі 50% від збору за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування; 50% від збору за спеціальне використання води та 50% плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім плати за користування надрами в межах континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони), що зараховується до міських бюджетів міст [14].

Досліджуючи закордонний досвід, слід зазначити, що у багатьох країнах ресурсні платежі у повному обсязі зараховуються до місцевих бюджетів, не винятком є Республіка Казахстан, де Бюджетним кодексом передбачено поповнення місцевих бюджетів за рахунок ресурсних платежів: земельний податок; єдиний земельний податок; плата за користування земельними ділянками; плата за користування водними ресурсами поверхневих джерел; плата за лісове користування (ст.ст. 50-52 [15]). Тому на законодавчому рівні доцільно розглянути питання стосовно внесення змін до Бюджетного кодексу України (зокрема статті 69), щодо зарахування надходження від ресурсних платежів до місцевих бюджетів у розмірі 100% без урахування визначення обсягу міжбюджетних трансфертів.

Але на сьогодні дискутується питання доцільності справляння ресурсних платежів в Україні (зокрема екологічного податку) [16; 17], адже, існують певні недоліки у механізмі їх справляння, зокрема екологічного податку:

- ставки платежів за використання ресурсів не базуються на фактичних розмірах нормативних рентних доходів від використання природних багатств (виключенням є тільки встановлений порядок справляння збору за спеціальне використання води. Адже, п.327.1, ст. 327 Податкового кодексу України передбачено порядок обчислення і сплати збору у разі перевищення водокористувачами встановленого річного ліміту використання води у п'ятикратному розмірі виходячи з фактичних обсягів використаної води понад встановлений ліміт);

- низькі ставки ресурсних платежів, вичерпний склад платників податків та зборів, стислий перелік об'єктів оподаткування. Якщо дослідити закордонний досвід, то слід зазначити про більш розширений перелік платників екологічного податку. Для порівняння податковим законодавством Латвійської Республіки перелік осіб, що є платниками податку на природні ресурси (який є аналогом екологічного податку, що справляється в Україні), значно розширено. Так, законодавці Латвійської Республіки вважають, що негативний вплив на стан навколишнього середовища справляють не тільки суб'єкти господарювання, діяльність яких пов'язана з викидами забруднюювальних речовин в атмосферне повітря чи водні об'єкти стаціонарними джерелами забруднення, а й ті, що провадять діяльність, пов'язану з роздрібною торгівлею одноразового посуду та надають послуги громадського харчування з використанням такого посуду (ч.1, п.1, ст. 3 [18]). Законодавством встановлено ставки податку на всі види одноразового посуду, як вироблені зі скла, так і з металу, деревини, пластмаси тощо. Оподаткування такої діяльності пов'язане з утилізацією одноразового посуду, внаслідок чого в атмосферне повітря потрапляє багато шкідливих речовин, серед яких: стирол, формальдегід, діоксан, фосген та бісфенол А. Податковим законодавством Республіки Узбекистан (до внесення змін до редакції Податкового кодексу) накладався обов'язок зі сплати екологічного податку на всіх юридичних та фізичних осіб, що здійснюють виробництво будь-яких товарів та надають роботи чи послуги (незалежно від впливу діяльності таких осіб на навколишнє середовище) (ст. 110 [19]). Об'єктом оподатку-

вання була собівартість виробленої продукції (ст. 111 [19]), а ставка податку дорівнювала 1% від вказаного об'єкта оподаткування (ст. 112 [19]). Проте такий підхід є не зовсім коректним, було б доцільно ввести поняття корегуючого коефіцієнта, який би враховував ступінь небезпечності конкретного виробництва;

- відсутність платежів за монополізацію природних ресурсів. Природні монополії є переважно стратегічними об'єктами, від яких залежать не тільки рівень умов життєдіяльності населення і розвитку виробничої сфери, а й безпека держави. Тобто ефективне функціонування природних монополій по суті належить до питань національної безпеки, що, також, поєднується і з раціональним використанням природних ресурсів. У протилежному випадку стан навколишнього середовища з кожним роком погіршується, що призводить до локальних, регіональних і загальносвітових екологічних проблем. З іншого боку монополізація зашкоджує розвитку конкуренції, що може негативно позначитися на національній економіці через диктат цін, встановлення бар'єрів для входу на ринок нових конкурентів, втримання науково-технічного прогресу. Тому доцільно застосування економічних механізмів державного регулювання, одним з яких могло б стати встановлення платежів за монополізацію природних ресурсів.

- відсутнє цільове призначення коштів, мобілізованих в результаті справляння ресурсних платежів. А вже у 2011 році надходження до Державного фонду охорони навколишнього природного середовища склали 2 091,2 млн.грн. та 1 463,9 млн.грн до Республіканського АРК та місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища [3, с.222]. Передбачається, що кошти будуть використовуватися для цільового фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів, а також для зниження впливу забруднення довкілля на здоров'я людини. Проте, інформація щодо розподілення зазначених коштів відсутня.

- недосконалість системи стимулювання суб'єктів господарювання, що передбачала б застосування понижуючих коефіцієнтів за окремими видами податків та зборів при переході на маловідходні чи ресурсозберігаючі технології. На сьогодні, нормами Податкового кодексу України передбачено застосування податкових стимулів лише для суб'єктів господарювання, які здійснюють операції із ввезення на митну територію України обладнання та матеріалів для виробництва альтернативних видів палива (енергії з відновлюваних джерел енергії) та матеріалів, сировини, устаткування і комплектуючих, які будуть використовуватися у виробництві альтернативних видів палива або виробництві енергії з відновлюваних джерел енергії (п. 197.16, ст. 197 [12]). Проте, платникам податків не передбачено надання податкових пільг з інших податків, зокрема ресурсних платежів. Але, наприклад, у США, компаніям, які використовують в ході виробничого процесу сонячну енергію або енергію вітру надається «податковий кредит» у розмірі 50% вартості обладнання [20, с. 96]. Також, існує поняття спеціальних знижок, до яких відносять витрати у розмірі 85-100% на природоохоронні технології.

На сьогодні, не дивлячись на прийняття „нового” податкового законодавства порядком віднесення до складу витрат, пов'язаних з ремонтом і поліпшенням основних засобів – не змінено в частині обмеження в розмірі 10% сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів на початок звітного року (пп. 139.1.5, п. 39.1, ст. 139; п. 146.12, ст. 146 [12]). Проте, вважаємо, доцільно скористатися досвідом Російської Федерації та скасувати вище вказані обмеження в частині лімітування витрат, дозволивши віднесення платником податку витрат на модернізацію, ремонт та реконструкцію основних засобів у повному обсязі. Такий крок, перш за все, сприятиме розвитку науково-технічного прогресу та здійсненню технічного переозброєння підприємств, що не тільки значно підвищило б продуктивність праці, зменшило ма-

теріальні витрати, витрати на оплату праці, що б дозволило суттєво покращити якість вітчизняної продукції, – але й підвищило мотивацію суб'єктів господарювання спрямовувати кошти на сучасне обладнання, завдяки чому зменшити викиди від стаціонарних джерел забруднення в атмосферне повітря та водні об'єкти.

Існують ще деякі питання щодо існування корегуючих коефіцієнтів. Так, відповідно до ч. 6, ст. 3 Закону України “Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів” податок з власників транспортних засобів, які відповідно до чинного законодавства оснащені обладнанням, що дозволяє використовувати як паливо моторне стиснутий або скраплений газ, альтернативні види рідкого та газового палива обчислювався з урахуванням корегуючого коефіцієнту 0,5 [21], у Податковому кодексі України ця норма – відсутня, хоча, вважаємо її необхідно внести до чинного податкового законодавства, враховуючи проведення державою політики щодо розробки організаційно-економічних заходів із стимулювання виробництва та споживання альтернативних видів палива та застосування економічних важелів і стимулів, передбачених законодавством України для підприємств, установ, організацій і громадян, які здійснюють таке виробництво та споживання (ст. 9 [22]). Крім того застосування корегуючого коефіцієнту під час обчислення збору за першу реєстрацію транспортного засобу для тих засобів, які оснащені обладнанням, що дозволяє використовувати альтернативні види рідкого та газового палива, також, підвищило мотивацію до купівлі саме цих транспортних засобів, що позитивно вплинуло б на навколишнє природне середовище.

- не визначено умов щодо обчислення екологічного податку в 10-кратному розмірі у разі відсутності у платника збору затверджених у встановленому порядку лімітів скидів та розміщення відходів чи допущення понадлімітних обсягів скидів та розміщення відходів. Можна рекомендувати скористатися досвідом Республіки Казахстан, де податковим законодавством передбачено збільшення ставки збору за забруднення навколишнього природного середовища в 10 разів за забруднення понад встановлені ліміти (ст. 462 [23]). Але до питання підвищення ставок екологічного податку треба ставитися обережно, тому що збільшення бази оподаткування в декілька разів (як це відбулося з набуттям чинності Податкового кодексу України) є суттєвим податковим навантаженням на суб'єктів господарювання, стаціонарні джерела яких знаходяться в адміністративних пунктах (особливо в умовах економічної кризи). Такий крок може спричинити ризик підвищення вартості кінцевої продукції, що, у свою, чергу може зменшити конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світовому ринку.

Останнім часом екологічна ситуація в доквітлі як життєво важливого середовищі для існування людини залишається досить складною. З метою здійснення загальнодержавних природоохоронних заходів для збереження природних екосистем, створення безпечних умов для життя людини та відтворення природного навколишнього середовища затверджено декілька державних цільових екологічних програм. Фінансування цих програм передбачається за рахунок Державного бюджету із загального та спеціального фонду, проте коштів які щороку фактично виділяються для фінансування цих програм – недостатньо, що обумовлює необхідність пошуку інших джерел фінансування, які можуть мати податкове підґрунтя.

Одним з основних компонентів економічного механізму природокористування є власне ресурсні платежі. Але на сьогодні дискутується питання доцільності справляння ресурсних платежів в Україні (зокрема екологічного податку) з причин існування певних недоліків у механізмі їх справляння. Тому, розвиваючи думку фахівців [16], вважаємо, що основними напрямками вдосконалення ресурсного оподаткування в Україні можуть бути наступні:

- ставки платежів повинні базуватись на визначенні розмірів нормативних рентних доходів від продуктивного використання та видобутку ресурсів;
 - розробка механізмів та запровадження платежів за монополізацію природних ресурсів та запасів корисних копалин;
 - переведення ресурсовідтворювальних платежів до складу місцевих податків та зборів;
 - забезпечення цільового використання сум мобілізованих платежів на фінансування відтворення відповідних видів природних ресурсів;
 - підвищення ставок окремих природоохоронних платежів;
 - суттєве підвищення розмірів штрафних санкцій за порушення вимог екологічного законодавства;
 - забезпечення цільового використання сум мобілізованих платежів на розв'язання екологічних проблем;
 - розробка системи стимулювання суб'єктів господарювання, що передбачала б застосування понижуючих коефіцієнтів оподаткування при переході на мало-відходні чи ресурсозберігаючі технології.

Усі вищепераховані заходи сприятимуть оптимізації податкової системи держави, стимулюючи формування парадигми ефективного і раціонального природокористування у ній.

Список джерел

1. Про охорону навколишнього природного середовища [Електронний ресурс]: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1264-12&p=1297235890149088>.
2. Викиди забруднюючих речовин та парникових газів у атмосферу від стаціонарних джерел за 2011 рік [Електронний ресурс]: експрес-випуск Державної служби статистики України від 21 березня 2012 р., № 06/4-34-190. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2011 році. [Електронний ресурс]. – К.: Міністерство екології та природних ресурсів України, LAT&K. – 2012. – 258. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/content/article/11797>
4. Наявність і стан основних засобів за 2010 року [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: – <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Витрати на охорону навколишнього природного середовища та екологічні платежі у 2010 році [Електронний ресурс]: експрес-випуск Державної служби статистики України від 11 травня 2011 р., № 107. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Добровольская О.П. Налоговые регуляторы экологической безопасности региона. / О.П. Добровольская // Ученые записки Таврического нац. ун-та им. В.И. Вернадского. Серия «Экономика». – 2008. – Т. 21(60). – №1. – С. 51-60.
7. Костицький В.В. Оподаткування: економіка, право, екологія / В.В. Костицький – К.: Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи, 2003. – 124 с
8. Налоги Республики Беларусь. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ncpi.gov.by/minfin/Nalog/NalogF.htm>
9. Налоговая система Республики Казахстан. – [Електр. ресурс] – Реж. доступу: http://www.minfin.kz.htm_Kazakhstan_tax_system
10. Налоговый кодекс Российской Федерации – [Електронний ресурс] – Режим доступу: – // <http://www.garweb.ru/project/law/doc/10800200/toc.htm>
11. Трегобчук В.М. Екологія, науково-технічний прогрес. / В.М. Трегобчук // Економіка України. – 1993. – №2. – С. 15.
12. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
13. Витрати на охорону навколишнього середовища та екологічні платежі у 2011 році [Електронний ресурс]: експрес-випуск Державної служби статистики України від 11.05.2012 р., №06/4-34/298. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
14. Бюджетний кодекс України [Електр. ресурс]: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/print1332099879576876>.
15. Бюджетный Кодекс Республики Казахстан от 04.12.2008 г. № 95-IV ЗРК [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://online.zakon.kz/document/word.aspx?topic_id=30364477
16. Тулуш Л.Д. Ресурсні платежі як важелі державного регулювання процесів вітчизняного природокористування / Л.Д. Тулуш, П.М. Боровик, О.А. Захарчук // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nvbdfa/2010_1/1\(18\)_2010_articles/1\(18\)_2010_TulushBorovykZaharchuk.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nvbdfa/2010_1/1(18)_2010_articles/1(18)_2010_TulushBorovykZaharchuk.pdf)
17. Цимбалюк І.О. Вітчизняна система ресурсних платежів: сучасний стан та перспективи розвитку / І.О. Цимбалюк // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=41681>
18. Про природні ресурси: Закон Латвійської Республіки від 29.12.2005 р. (у редакції 30.06.2009 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.baltikon.lv/uploaded_fales/z'npr-2009.pdf
19. Налоговый кодекс Республики Узбекистан от 24.04.1997 г. № 396-I [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.nalog.ru/html/MSMNO/uzbekistan.doc>
20. Шувалова Е.Б. Налоговые системы зарубежных стран / Е.Б. Шувалова, В.В. Климовицкий, А.М. Пузин. – М.: ЕА-ОИ, 2010. – 134 с.
21. Про внесення змін до Закону України “Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів” щодо ставок податку”: Закон України від 05.03.2009 р. № 1075-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1075-17>
22. Закон України «Про альтернативні види палива» від 14.01.2000 р. № 1391-XIV [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1391-14>
23. Налоговый кодекс Республики Казахстан [Электронный ресурс]. – Ст. 462. – Режим доступа: <http://www.nalog.ru/html/MSMNO//kazakhstan.doc>

О. Полуянова
 м. Горлівка

УКРАЇНСЬКЕ РОЗДЕРЖАВЛЕННЯ У РЕТРОСПЕКТИВІ ДВАДЦЯТИ РОКІВ

Основу будь-якої економічної системи складають відношення власності. Хід історичного розвитку призвів до того, що в сучасних умовах найбільше розповсюдження і значення в житті людського суспільства мають державна і приватна форми власності. Переважання державної форми власності в економіці країни веде до виникнення державної монополії, що перешкоджає функціонуванню ринкових механізмів і призводить до неефективного використання ресурсів, хоча і характеризується соціальною справедливістю. Ринко-

вим механізмам притаманна ефективність використання ресурсів та несправедливість при розподілі прибавочного продукту.

В світі накоплені великий досвід переходу від неринкової економіки до вільного функціонування ринкового господарства, відтак відсутній досвід трансформації, яким Україна буде своєю економіку. Очевидно, що українська економіка визначалася тотальним пануванням державної власності. Тому держава з метою підвищення економічної ефективності підприємств